

**L'educació i la formació de persones adultes:
perspectives de present i futur**

editorial

carpeta

Estratègies participatives per a la formació d'una ciutadania crítica

Auxiliadora Sales Ciges • 5

Al vent, la cara al vent

Eduardo Carbonero • 11

Desconstruint les pràctiques educatives en la formació de persones adultes:

narrativa, investigació i aprenentatge

Analia E. Leite Méndez • 23

El moviment de l'aprenentatge i l'aprenentatge de moure's

Anna Gómez i Mundó • 30

contínua

Educació comunitària-popular i pedagogia del comú: itineraris, tensions i empremtes freirianes

Jorge Osorio Vargas • 37

persones, territoris i experiències

Activa la llengua. Treball sobre les actituds lingüístiques dels adults

Margalida Barceló i Maria Josep Carrasco • 57

Formació pública d'adults SERVEF: una simbiosi necessària

L. Milagros de Lucas Sanz • 67

Espanyol com a segona llengua per a persones nouvingudes i integració sociolaboral. Programa d'aprenentatge de la Llengua i Cultura del País d'Acollida

Fundació Elche Acoge: Trinidad Urbán i Angeles Rodes Lafuente • 72

El reconeixement d'aprenentatges adquirits en l'experiència en la política d'educació dels adults a Portugal

Carmen Cavaco • 75

investigació

El treball en les economies diverses com a aprenentatge que crea valor

Antonia de Vita • 81

arxiu

dialògica

Històries de literacitat. La lectura i l'escriptura en la vida de persones adultes amb poca escolaritat

Maria de Lourdes Dionísio • 99

fotografia

Escola d'estiu de formació de persones adultes, en moviment (2009) • 109

llibres

Neoliberalismo educativo

Enrique J. Díez Gutiérrez • 111

Sumari

Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitzi el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

Al vent, la cara al vent¹

Eduardo Carbonero, CEPA Entrevías
Traducció: Iolanda Corella Llopis i Marta Malet Carol

‘Un dels aspectes que observem, ja siga en els cursos de capacitació que hem realitzat i en els quals analitzem el paper de la conscienciació, ja siga en l’aplicació d’una educació alliberadora, és la “por a la llibertat”.’²

Introducció

L'Educació d'Adultes/s (EA) ha de ser un instrument permanent, modern i crític (al llarg de la vida) d'equitat social, en el qual la participació, en totes les seues dimensions, ha de jugar el paper fonamental. L'EA ha de respondre a les necessitats socials amb metodologies i mitjans actuals i apropiats, tot prioritant les actuacions amb els grups més desafavorits, però sense descuidar a la resta, en grups heterogenis. L'heterogeneïtat és també una característica enriquidora de l'EA. I ha de ser específica en tots els ordres, estructures, organització, temps, metodologies...

En tres apartats intentaré introduir allò que serà el seminari que desenvoluparem a principi de juliol a l'Escola d'Estiu. En el primer treballarem tot centrant-nos en com són els grups d'EA, i partiré dels dos en els quals desenvolupe la meua tasca aquest curs. En la segona part, ens centrarem en les estructures de l'FPA, en aquelles que ens dona l'administració i en aquelles pròpies de cadascun dels nostres centres. I en la tercera part procuraré aterrar en la part més pràctica, la pedagògica-didàctica-metodològica. Sempre, en els tres apartats, concretarem amb propostes didàctiques acordes amb aquest escrit.

Anem per feina.

Les sigles. Ai, les sigles! N'utilitzaré diverses: EA i FPA... indistintament. Les sigles són importants però sovint podem endinsar-nos en un bosc de sigles, i cal saber moure's tot respectant el propi bosc.

“Alfabetitzar (educar) és conscienciar...” ens recorda Paulo Freire en la seua Pedagogia de l'Oprimid.

L'educació d'adultes/s (ea), un instrument d'equitat social.

“El cor al vent, / les mans al vent...”

‘La millor formació per al treball que pot proporcionar l'escola és un nivell alt d'aprenentatges bàsics i polivalents... Els sabers que s'adquireixen en l'educació obligatòria... constituïran una important base formativa per a la resta de la seua vida.’³

¹ Sí, comencem amb la cançó de Raimon: Al vent/ 1959-1933.

² FREIRE, Paulo (2002). *Pedagogia del oprimido*. Editorial Siglo XXI. Madrid.

³ AYUSTE, Ana y otros (1999). *Planteamientos de la Pedagogía Crítica*. Editorial Graó. Barcelona.

⁴ Beatriz nasqué a l'Equador fa 35 anys. És mare d'una xiqueta, i viuen en un pis compartit. En el CEPA el curs passat va cursar 4t. d'Ensenyaments Inicials. Beatriz està consternada per la malaltia molt greu que pateix la seua germana a Equador. Ella l'ajuda com por, enviant-li diners, però se sent impotent.

⁵ En la Comunitat de Madrid l'educació secundària per persones adultes, presencial, es realitza en dos cursos, un per cicle. Als nivells previs se'ls anomena Ensenyaments Inicials, i són quatre. Beatriz, Khady i Javier van cursar anteriorment aquest curs previ.

⁶ https://elpais.com/ccaa/2019/03/17/madrid/1552854548_581195.html.

⁷ https://elpais.com/ccaa/2019/01/20/madrid/1548011934_880273.html.

CEPA d'*Entrevías*. 1r-secundària. Beatriz⁴ arriba al CEPA a les 18:20 h.; la classe ha començat fa vint minuts. No és un grup gran; a l'abril queden deu persones, bé, tretze si comptem les que sols venen a alguna assignatura pendent. Les anirem coneixent al llarg d'aquestes pàgines.

Beatriz ha eixit a les 18 h. de treballar; està en 1r de secundària⁵. Coincideix a l'entrada del centre amb Gency (19 anys) i pugem junts a l'aula 2. Estan en classe de Societat acabant el tema de la prehistòria. Han d'escriure una crònica sobre la prehistòria de dues pàgines basant-se en una línia del temps que han fet anteriorment. A ella li agrada estudiar però molts dies arriba esgotada del treball. Viu amb la seua filla en un pis compartit i ahir va quedar-se fins més tard de la una de la matinada per acabar la línia del temps. No li ho diu al "profe", un tal Eduardo, perquè sap que la "marmolarà" per quedar-se fins tan tard. En classe també estan Charo, de 61 anys, sempre puntual, tota una vida en El Pozo, últimament està consternada amb els successos ocorreguts a finals de març⁶, moment en què finalitza aquest article. També estan ja Javier, Alisa i Laura. El grup es fica a fer la tasca. Els costa però disfruten aprenent coses, com ara amb la prehistòria, tot i que sé que algunes persones es fan un embolic amb aquestes quantitats tan grans d'anys. La pel·lícula "*En busca del fuego*" els va agradar; és gratificant veure'ls com apunten coses sobre la marxa. I, malgrat que van tindre dificultats per dibuixar a mida real Willendorf i Brassempouy, també els va agradar. Khady arriba una mica més tard. Ve d'un curs de cuina. Encara no ha arribat Alberto, que du una xicoteta empresa familiar i va sempre corrent, a més de ser '*runner*', com s'anomena ara als corredors. A Pauline no l'esperem a classe, malgrat que desitgem que s'incorpore el més prompte possible. Va haver de tornar a Kènia en morir sa mare en un accident de cotxe i ingressar el seu pare en un hospital.

Entrevías, on s'ubica el CEPA, és una barriada de Vallecas que, a la vegada, és un barri de Madrid, de persones treballadores i orgulloses d'aquest barri i del que han aconseguit; un barri amb zones ben urbanitzades, encara que no totes (aquesta qüestió també la tractaren el primer trimestre, ja que hagueren de dissenyar un camp de refugiats i de proposar millores per a l'entorn on viuen). Tornant a Vallecas i Entrevías, cal dir que són un referent en la lluita obrera. Entrevías té la renda disponible més baixa de les barriades de Madrid⁷. I és un barri especialment castigat per aquesta crisi que algunes persones feren sorgir fa una dècada. Però, malgrat tot, és un barri digno. Amb problemes, però digno.

Tot el grup afronta el present, i el futur, amb "*la cara al vent*", per molt que aquest bufe i, de vegades, siga molt fort; sempre fent-li front, tant en el moment actual com en el que està per vindre, ja que estan acostumats a fer-ho i no s'acovardeixen.

Sí, ja sé que et diràs, tu que lliges aquest text, que és un grup normal d'EA. Clar, d'això es tracta. Les persones que apareixen en aquest article són semblants a les de qualsevol altre grup d'EA. Són persones castigades, desfavorides, 'oprimides', en el

terme que utilitzà Paulo Freire en el llibre ja esmentat a l'inici de l'article (per cert, llibre a repassar, a treballar i recuperar). Estic segur que a elles no els agradarien aquest terme. Són persones lluitadores, treballadores i amb aquests adjectius se sentiran més identificades si alguna d'elles llig aquest article. Un grup que sap el que és treballar en les condicions sociolaborals actuals.

Prendré com a referència, també el grup del matí. Un grup amb un percentatge major de joves “rebotats” dels instituts. Tot i que també hi ha alumnat “major” que treballa en torn de vesprada; la persona de més edat té 62 anys i una situació familiar que fa tremolar. Són aquests els grups en els quals desenvolupe el meu treball al llarg del curs 2018-19, un de matí i altre de vesprada-nit. Crec que poden representar molts aspectes de l'actual EA, caracteritzada per una gran diversitat; aquesta és positiva per a qualsevol grup social i els de l'EA són, més que res, diversos en múltiples dimensions. Un poc més endavant compartiré dades demogràfiques (tema treballat també al primer trimestre) dels dos grups.

De la diversitat de perfils de persones -d'origen, d'edat, de condicions socials, d'experiències educatives...- que participen en Educació Formal transcendeix que **l'EA ha de ser específica** en tots els àmbits: estructural, psicopedagògic, organitzatiu, didàctic-metodològic, pel que fa als materials didàctics...; convé no oblidar-se d'açò en cap moment.

Sols amb fer una ullada a les característiques dels grups d'EA no cap el menor dubte que la EA és, i ha de ser, un instrument d'equitat social.

Grups	Homes	Dones
Matí	9 (45%)	10 (55%)
Vesprada	6 (46%)	7 (54%)

Grups	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	+65
Matí	14 (70%)	4 (20%)	-	-	2 (10%)	-
Vesprada	3 (23%)	5 (42%)	1 (4%)	1 (4%)	3 (23%)	1 (4%)

Nacionalitat	Matí	Vesprada
Espanyola	14 (70%)	7 (55%)
Altres	6 (30%) Equador (3); Colòmbia (1); Salvador (1); Veneçuela (1)	6 (45%) Kenya (1); Senegal (1); Rep. Dominicana (1); Equador (2); Ucraïna (1)

Com es veu a les taules, el percentatge d'homes i de dones és semblant en els dos grups. Un poc més baix el d'homes, tant al matí com a la vesprada. Podríem dir que aquesta diferència no ha de ser molt significativa pel que fa als plantejaments pedagògics del grup.

Respecte a grups d'edat, sí que hi ha diferència entre el grup del matí i el de la vesprada. En el del matí és clarament majoritària la franja de 18 a 25 anys, amb un 70% de l'alumnat —i arriba a un 90 % si li afegim la següent, de 26 a 35 anys. El segon grup d'edat, el de 26 a 35, suposa pràcticament un terç del total. En la vesprada les franges d'edat estan molt més repartides, havent-hi representació en totes les franges, fet que no ocorre pel matí.

I pel que fa a les nacionalitats també varia la cosa. Pel matí, la nacionalitat espanyola és majoritària, en torn a un 70%; la resta són persones provinents de Llatinoamèrica. Per la vesprada hi trobem un 55% de nacionalitat espanyola i un 45% d'immigrants provinents de països africans, llatinoamericans i de l'est d'Europa.

No ho he recollit a les taules per no carregar aquestes pàgines amb dades, però la situació laboral de l'alumnat també és molt important. La majoria dels que treballen estan en ocupacions, o subocupacions, moltes de les quals pagades per davall del salari mínim.

La diversitat és una de les seues característiques definitòries. En el grup de la vesprada, tres procedeixen dels cursos previs a la secundària, que a Madrid s'anomenen Ensenyaments Inicials.

I per què tot açò? Primer, perquè professorat i alumnat coneguen la realitat. Després, perquè es treballa sobre tots aquests aspectes a la classe. És fàcil adaptar-los als continguts curriculars, però això sí, s'ha de dur a terme. I definitivament perquè l'objecte d'estudi (demografia, geografia política, proporcionalitat...) és factible desenvolupar-lo a classe. I sobretot, el professorat coneixerà les característiques dels seu grup. El que Freire anomenà paraules o temes generadors.

Per últim, caldria tindre en compte l'alumnat que va "aguaitar" al grup; és a dir, va assistir-hi molt poc i el deixà per motius personals o laborals. És un perfil important i que cal valorar perquè ells i elles són els que es queden al marge i no aconsegueixen avançar per a aconseguir capacitats i competències educatives necessàries per afrontar amb més garanties el món.

La nostra responsabilitat, com a professores i professors, és facilitar els instruments necessaris per a que aquest variat alumnat assolisca les competències necessàries per entendre i afrontar el món que li ha tocat viure, d'una manera coherent i crítica.

Proposta didàctica

Crec que en tot tipus de grup d'EA hauríem de realitzar una anàlisi demogràfica, de cada grup, de cada curs, i utilitzar-lo de forma interdisciplinària en les dife-

rents assignatures. Durant el seminari de juliol anirem duent endavant “aquestes tasques” i aquests temes generadors.

(1secB CEPA de Entrevías. En la foto. Dalt: Beatriz, Pauline, Alisa, Javier; Baix: Laura, Charo, Eduardo i Khady). Falten Gency i Erick, estaven en el grup del matí. Alberto no havia arribat; sempre arriba molt just pel treball.

“Sense persones no hi ha crònica, sols farsa”⁸

2. L'EA i la seua estructura

“els ulls al vent, /al vent del món”

‘Actualment ens trobem en un tercer tipus de societat caracteritzat no ja per la naturalitat de l'espai i del temps del món rústic o per l'artificialitat de l'urbà... sinó per la presència d'un nou entorn de convivència que possibilita nous nucs de relacions humanes i socials... en un tercer entorn constituït per tecnologies comunicatives’.⁹

Un apunt d'història de l'EA: d'on venim.

L'origen de l'EA és d'iniciativa social, d'empenta de les classes populars. Amb la revolució industrial sorgeix la necessitat d'organitzar escoles per a persones adultes. És cert que algunes organitzacions dutes per la caritat havien alfabetitzat, però són els sindicats i les agrupacions de persones treballadores les que es preocupen a estendre l'horari de les escoles per xiquets i xiquetes a les persones adultes; i ho fan des de la solidaritat i les ganes de saber, no des de la caritat. I apareix per l'impuls de la classe treballadora, tot aprofitant els locals dels col·legis per a classes nocturnes. A Espanya, durant la dictadura era pràcticament impossible que la classe treballadora poguera reunir-se i, principalment, en les ciutats i en les barriades de gent treballadora, es va trobar el recurs d'aprofitar locals de l'església per desenvolupar l'actual germen de l'EA. La iniciativa social va aconseguir accedir a l'educació permanent i a la cultura no oficial. Als anys 70, la Llei d'Educació va avançar tot donant més espai a l'

⁸ LOBO, Ramón (2018). *El día que murió Kapuscinski*. Círculo de Tiza. Madrid. Pàgina 88. ¿Una cita d'un llibre “d'històries bèl·liques”? Desenganyat, aquesta és una història que s'ha de lluitar. Una autèntica batalla contra la ignorància, i no em referisc als educands precisament. Crec que la cita ens va bé. Les nostres armes? El coneixement, el treball en equip i el respecte.

⁹ SANZ FERNÁNDEZ, Florentino (2006). *El aprendizaje fuera de la escuela*. Ediciones Académicas. Madrid; pàg. 14.

¹⁰ La UNESCO celebra Conferències Internacionals d'EA (CONFINTEA) per tal de, entre altres coses, reorientar l'educació de persones adultes.

EA amb campanyes d'alfabetització que consistien en el fet que l'educand sabera firmar... Però es va aconseguir impulsar una EA alternativa amb un poc d'estructura. Després de la mort del dictador i amb l'impuls social que va suposar en totes les iniciatives culturals i educatives es va aconseguir crear estructures d'EA des de les comunitats autònomes.

La UNESCO, referent internacional universal, entén que l'Educació de Adultes/s¹⁰, està conformada per les següents tres “potes” de la taula: l'**educació formal**, aquella que facilita titulacions, acreditacions etc.; l'**educació no formal**, aquella que s'organitza en cursos o activitats podríem dir temàtiques però que no duen a una titulació oficial, encara que sí a una certificació; i l'**educació informal**, allò que aprenem en situacions no organitzades, pràcticament el 80% del que sabem, una xarrada amb amics o amigues o que no són tant, quan anem al cinema, llegim un llibre... Si encreuem aquestes “tres potes” de l'EA amb l'anterior veiem la influència en el nostre aprenentatge de l'Educació Informal.

L'Educació de Persones Adultes té, bàsicament dues grans característiques per què:

- **Compensació educativa.** Per la qual la persona adulta tracta d'aconseguir el nivell educatiu que no va obtenir en la seua joventut, o en la seua infantesa, con en el cas de les persones que ni tan sols van poder cursar estudis equivalents a la formació bàsica a Espanya; l'actual educació secundària.
- **Aprenentatge al llarg de la vida.** La persona adulta està en constant formació, a vegades en processos d'educació formal o no formal, però sempre en processos d'educació informal. Aquest procés d'aprenentatge és de dos tipus: els orientats a la formació en el món laboral i la formació tècnica-professional.

Altra característica important és que l'EA no és obligatòria. És important perquè se li suposa a la persona adulta una motivació prèvia per donar el pas d'estudiar.

Les característiques d'una persona adulta, d'un grup de persones adultes, no són les característiques d'un grup de xiquets i xiquetes, tampoc de joves. Els diferents perfils d'edat, d'origen, de formació prèvia... són una font de riquesa en qualsevol grup, mai una dificultat. Evidentment, l'estructura de l'oferta educativa ha de ser específica en tots els aspectes. I ha de desenvolupar-se en centres públics d' EA.

Necessitats formatives

El 20% de la població madrilenya, per exemple, no té completa l'Educació Primària, aproximadament un milió i mig de persones. A la ciutat de Madrid hi ha 465.000 persones que no han completat els estudis d'educació primària (segons dades del Padró Municipal de 2016). Les administracions públiques han d'adequar una ofer-

ta educativa específica per a les persones adultes que structure aquestes necessitats formatives. Accedir a formació és un dret de qualsevol persona adulta i ha de realitzar-se en centres específics i públics.

¹¹ CEPA: Centres d'educació de persones adultes

Ensenyaments

Tres tipus d'activitats; quatre amb les que es desenvolupa en les Escoles Oficials d'Idiomes.

- **Formació Bàsica.**

És necessària una reordenació d'aquesta per tal d'adequar-la a la realitat actual en la qual es troba una persona adulta. No han de mimetitzar-se les estructures, els currículums, etc., de l'ensenyament pensat per a infants i joves. En la pràctica dels CEPA¹¹, a Madrid, els quatre nivells dels Ensenyaments Inicials es redueixen a dos, fet que perjudica l'aprenentatge i la qualitat de l'ensenyança ja que fa que es convertisquen en grups "unitaris". Les ràtios són exagerades. L'actuació de l'administració educativa a l'hora d'adaptar la formació bàsica a persones adultes ha estat pèssima.

En la secundària és urgent la confecció d'un currículum específic i adequat per l'EA. L'actual, publicat encara no fa un any (i retocat en la primera setmana del curs actual) és un "retalla i apega" del de joves en secundària obligatòria. Les característiques socials, psicopedagògiques, cultural i laborals d'una persona adulta no són les d'un jove. Aquesta cosa tan òbvia encara ha estat assumida per les administracions estatals i autonòmiques. Les ràtios han de ser ajustades a la realitat de l'EA. Hi ha una mala planificació de l'administració educativa, la *Consejería de Educación*.

- **Formació Tècnica-Professional.**

Als CEPA es desenvolupen diversos tipus d'ensenyaments de formació tècnica i professional: Formació Professional Bàsica (FPB); accés a Grau Superior (l'alumnat es prepara per a la prova que es realitza als instituts); accés a la Universitat. Els centres, segons el seu criteri confeccionen l'oferta d'aquests ensenyaments i la *Consejería* aprova o no aquesta proposta. El **POEJ** (*Programa Operativo de Empleo Juvenil*) podria ser un bon instrument però s'està treballant inadequadament, al menys en la Comunitat de Madrid. Cal reordenar aquest bon recurs de la Unió Europea.

L'oferta està totalment desestructurada i desordenada. Altra vegada l'administració educativa no té uns plantejaments ni unes accions adequades a l'EA. Caldria, per tant, organitzar l'oferta de manera que facilite l'accés a la formació desitjada per la persona adulta i caldria confeccionar un mapa d'aquesta oferta equilibrat geogràficament per branques i oficis. És necessari aconseguir una oferta sensata tot constituint jornades de treball amb els CEPA.

- **Ensenyaments Oberts.**

Cal recuperar aquests ensenyaments als CEPA. L'oferta dels Ensenyaments Oberts l'ha de definir cada CEPA tot tenint en compte les necessitats de la zona d'influència. És necessària una coordinació amb les Escoles Oficials d'Idiomes, per complementar i potenciar les activitats relacionades amb l'adquisició i actualització d'idiomes.

Era freqüent que l'alumnat, en acudir a un ensenyament o altre, coneguera l'existència de l'oferta general dels CEPA i que, segons les seues necessitats i preferències, participara en un o altre.

Estaments tan estimables com la UNED, per exemple, tenen clar que activitats d'aquest tipus són molt importants per desenvolupar l'aprenentatge al llarg de la vida.

Xarxa de Centres: característiques específiques

Cal **coordinar de forma coherent** totes aquestes actuacions —formació bàsica, tècnica-professional i ensenyaments obert— per tal de donar una resposta global i coordinada a les necessitats formatives de les persones adultes. Aquesta tasca és competència de les administracions públiques. Cal trobar solucions a la **inestabilitat de les plantilles**, tot traient les places necessàries a concurs i dotant els centres de professorat i professionals de diversos perfils, però sense descuidar l'educació secundària.

L'**orientació** és fonamental en l'FPA i cal donar **continuïtat al professorat** que està als CEPA ja que aquesta és la única forma de guanyar en eficiència. A més, cal organitzar-la perquè responga a les necessitats de l'alumnat. S'ha de recuperar la funció d'orientació amb 12 hores d'orientació específica i personal qualificat en l'entorn de l'EA.

Cal articular una solució que avance en la coordinació de totes aquestes actuacions.

És important que tots els centres disposen d'**instal·lacions adequades** i que es solucionen les carències que existeixen actualment.

Pla d'Acció

Considerem important posar ja en marxa un pla d'acció que done respostes a les necessitats formatives de les persones adultes que assenjala aquest informe.

- A curt i mitjà termini, i com a actuació permanent, cal "*desfacer entuertos*" i articular actuacions ja des del proper curs.
- Es fa necessària la creació d'un observatori que mantinga actualitzada l'EA a les necessitats de les persones adultes.
- Per últim, cal que es realitze una publicitat institucional que done a conèixer l'oferta educativa a la població adulta, ja que la majoria la desconeix, argu-

mentant els beneficis que l'aprenentatge al llarg de la vida reporta, tant en el plànol acadèmic, com laboral i cultural. I afavorir la participació, tot implicant a les empreses i al món laboral en general. En aquest punt és fonamental coordinar formació i competències bàsiques necessàries per a l'oferta laboral o cursos d'ocupació.

Des dels centres d'FPA també podem i hem de revisar, assentar i millorar actuacions estructurals. És molt important la realització de la valoració inicial de l'alumnat (VIA) que no sols ha de consistir en la realització d'un únic exercici (que cal fer), sinó en una valoració del seu nivell acadèmic i de competències en un període curt de temps -entre una i dues setmanes- una vegada que s'haja integrat la persona en el grup més idoni possible.

Cal procurar activitats en les quals els diversos grups es troben i prenguen consciència del que representa el seu centre. Nosaltres realitzem "activitats generals de centre" trimestrals que enquadrem en la Setmana Cultural, el Dia dels Drets Humans, el Dia de la Ciència, el Dia del Llibre, el 8 de març, l'1 de maig... En aquestes activitats es trenca la idea de grup únic i es pren altra dimensió del centre mitjançant activitats i presentacions conjuntes. També realitzem activitats en les quals participen dos o tres grups puntuals.

Procurar els centres d'FPA d'estructures flexibles que puguin adaptar-se a les condicions laborals de l'alumnat. És freqüent que haja alumnat que durant un curs haja de canviar de torn, com és el cas de Gency i Erick en el grup amb el qual obria aquestes línies; o alumnat que es considere interessant que s'incorporen a unes ensenyances diferent. Per exemple, del grup abans esmentat, Alisa (ucraïnesa) i Pauline (kenyana) provenen dels grups d'espanyol per a immigrants. I hi ha altres exemples. Fanny i Jose, per reforçar l'anglès assisteixen als grups d'Ensenyaments Oberts del centre.

Proposta didàctica

*Realitzar una revista, un programa de ràdio o un vídeo durant una activitat general de centre. Aquest curs hem realitzat un **Taller de Ràdio**, intern. Ens faltà donar-li "ona" externa; queda per a la pròxima ocasió. Amb el grup 1sec del matí, dintre de l'assignatura de llengua, vam treballar al llarg del segon trimestre com es realitza un programa, des de la confecció del guió fins a l'emissió, tot passant per la gravació. Vam comptar amb l'assessorament puntual de dos professionals de Radio5 (RNE). Es van realitzar emissions gravades i en directe, que es van "emetre" durant la Setmana Cultural, en els moments que no hi havia activitat comuna en el propi centre. Tot es va fer amb "mitjans casolans", fonamentalment, els nostres mòbils. El resultat fou fantàstic, i l'alumnat va estar molt motivat i implicat en l'activitat.*

¹² LURIA, A. R. (1987). *Desarrollo histórico de los procesos cognitivos*. Editorial Akal. Madrid; pàg. 26.

(A la foto, alumnat del Taller de Ràdio entrevisten a l'“estudi en directe” a Sergio Fernández de Radio5 durant la setmana cultural. L'entrevista era emesa en directe i mitjançant altaveus podia escoltar-se en els llocs comuns del CEPA. Després, una vegada gravada, es tornava a emetre en alguns moments)

3. I... iacció!

‘Però nosaltres al vent, / la cara al vent, / el cor al vent...

Al vent del món’

‘Un adult que seia darrere del pupitre per un temps abandonava la seua activitat purament pràctica per dedicar-se a una tasca que no podríem anomenar d'altra forma més que “teòrica”. Aprenia les bases de la lectura i l'escriptura; aquest fet l'obligava a fraccionar el llenguatge en els seus elements constituents i a codificar-lo en un sistema de signes convencionals...’¹²

Sí. Ens toca als ‘profes’. Cal fer que la pràctica educativa estiga a l'alçada de la ciutadania, del nostre alumnat, aquest a qui m'he referit en la primera part d'aquest article. I ha de ser una pràctica metodològica específica, activa, crítica i participativa. Anem a la feina.

L'acció ha de ser sistemàtica i creativa alhora. Es tracta d'assentar formes de treball però no sempre amb el mateix format. Per una banda s'ha d'estructurar en l'anàlisi i l'expressió de l'educand, tot donant-li seguretat en allò que fa i, per altra banda, ha de ser variada, tot aportant-li idees que partisquen de les seues pròpies propostes per tal d'afermar la seua creativitat.

El professorat ha de ser impulsor, qui organitza l'acció educativa d'una forma flexible, i ho fa tot escoltant, atenent i empentant les propostes dels educands. Però ho fa duent un timó; un timó orientat per tothom; un timó compartit amb el grup, però del qual assumirà la responsabilitat.

I aquesta pràctica educativa ha de ser:

- *Específica*. Tot ha d'estar pensat en funció de les persones adultes que conformen els diferents grups (tal com hem vist des del primer apartat d'aquest

escrit). Ha d'haver un tronc comú; uns temes generadors, unes unitats didàctiques que conformen el curs, però aquestes han d'estar obertes a materials actuals, tot recollint aspectes, notícies, esdeveniments..., fins i tot del grup o del centre.

- *Activa.* L'alumnat no ha de convertir-se en un mer receptor dels missatges, sovint tan llargs, del professorat (allò que Freire definia com a “educació bancària”). Ha de fer coses, ha de ser l'alternativa al consum, tot i que siga de cultura. Evidentment ha de llegir, escoltar...; però també ha de produir. Ha de fer coses: presentar treballs en diversos formats, en cadascun dels temes, tal vegada en cadascuna de les sessions de treball... Cal partir dels coneixements previs de l'alumnat, siga el tema que siga, i siga l'assignatura que siga. Charo s'adona que el que fa té sentit, i que està ben fet; així i tot, sovint es rebaixa a si mateix. Tot i que aprecia els seus avanços i que és un referent per als seus companys i companyes. *Crítica.* Cal que tothom, professorat i alumnat, analitze, interprete i prenga posició sobre el que s'està treballant, sobre com s'està treballant i per què. Crítiques fetes amb els nostres judicis previs. I que el fruit del treball tinga en compte el recorregut que s'ha realitzat. A Khady li costa participar, però sap que té bon criteri i entén el que fa tot i que li costa expressar-ho. Al llarg del curs va alliberant la seua creativitat.
- *Participativa.* Cal treballar en equip, tot arribant a acords en el treball que es realitza. Laura es preocupa per l'esdevenir del grup i dels seus components. Intenta ficar al dia a Javier, de vegades un poc esquerp, perquè s'incorpore al grup amb naturalitat després de dues setmanes sense poder assistir per problemes físics.

Tot això, a la vegada? Clar, és sols una qüestió de pràctica. I de no entendre l'educació com quelcom “bancari”, sinó com quelcom que es construeix dia a dia. Cal confiar en les possibilitats de l'alumnat. I cal que el professorat perda les pors a noves pràctiques educatives, confie en les seues pròpies possibilitats i isca de la seua zona de seguretat tot assumint riscos amb seny. No s'han de perseguir “productes” perfectament acabats; l'educació no és un concurs; és treball individual i en equip.

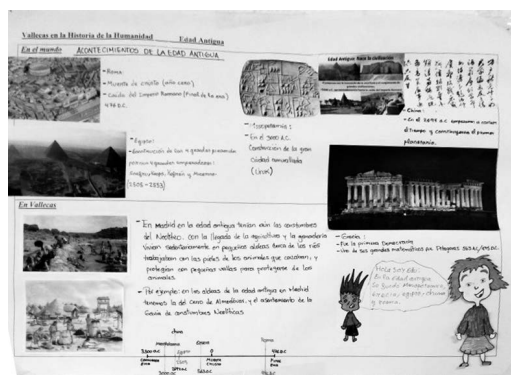
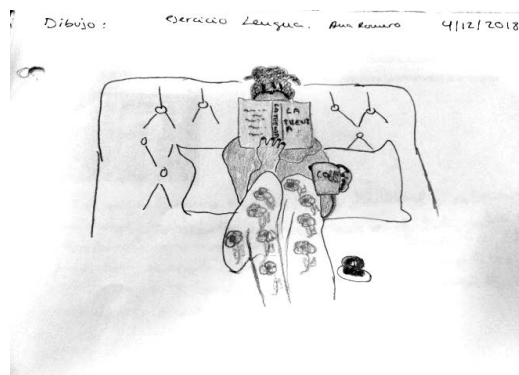
El material didàctic de referència no ha de ser un llibre de text, ni hem de tendir a eixe mateix estil amb materials elaborats pel professorat. Ha de ser un material que siga de referència per a l'alumnat però en el qual l'aportació de l'alumnat en forme part. La *wikipedia* és molt útil per a aquesta feina. Cal planificar tot açò d'acord als temps i les possibilitats. I utilitzar qualsevol mitjà que pugua utilitzar-se de forma didàctica. El mòbil és un bon instrument; no s'ha d'eradicar de les aules, ja que forma part de la vida quotidiana de qualsevol persona. Tots i totes podem millorar la nostra funcionalitat, les nostres competències, amb aquest.

És molt important encertar amb les propostes metodològiques que han de ser, al mateix temps, sistemàtiques i variades, de manera que servisquen per que l'alumnat siga capaç d'estructurar per si mateix i, en treballar en diversos formats, per fomentar la creativitat.

En definitiva, cal treballar “les competències”

I clar, tot açò cal avaluar-ho. Cal trobar estàndards que siguen, ahora, senzills i eficaços. Per no despistar l'alumnat, han de ser el més comuns possible en totes les assignatures i, per tant, cal treballar-ho amb l'equip pedagògic.

Proposta didàctica: el còmic reuneix moltes virtuts i possibilitats. Es pot treballar de forma interdisciplinària, elegir una biografia i utilitzar-la en totes les assignatures. I ficar-se a treballar. Si vens al seminari, veuràs totes les possibilitats que ixen de sis pàgines.

Ana, (1sec –Llengua) s'autoretrata per a una portada del llibre que llegirem en classe durant el primer trimestre del curs: “La trenza”¹³; i cartell de l'Edat Antiga fet pel grup 1sec-Soc.